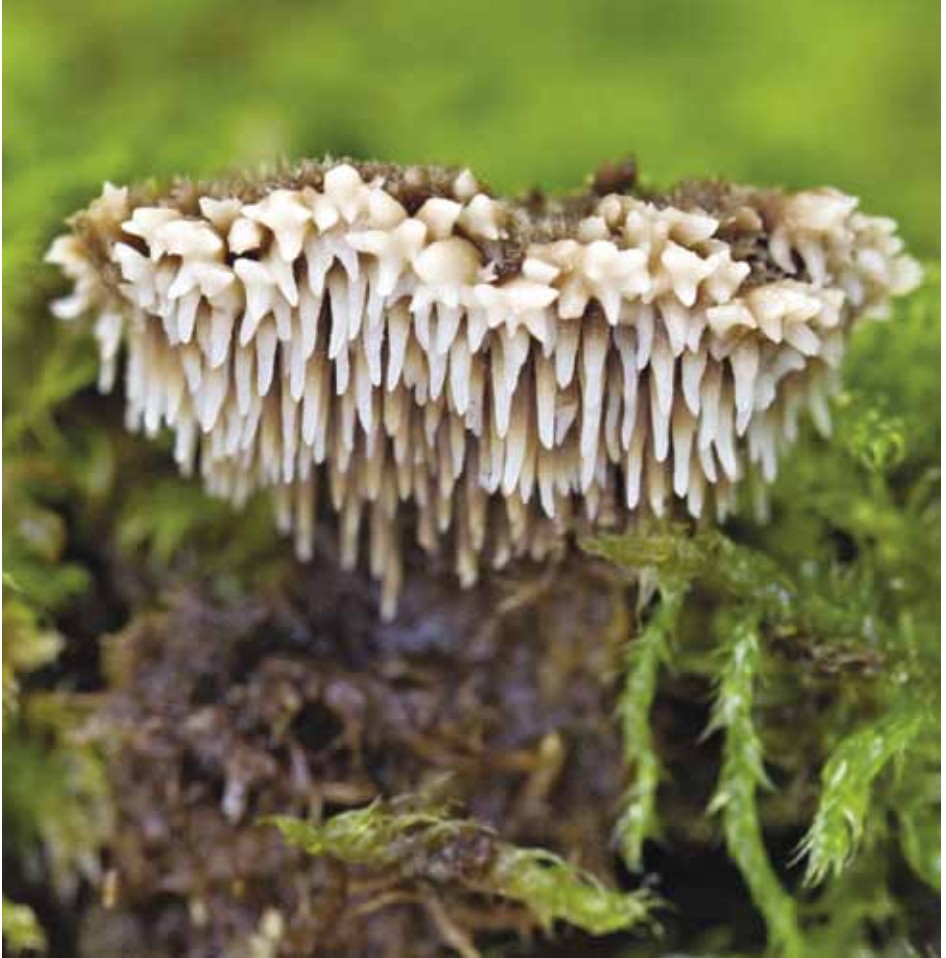

SPRAVODAJKA

SLOVENSKEJ MYKOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

číslo 46

október 2017

Ostňovec konzolovitý (*Gloiodon strigosus*), Palota, 07. 10. 2016.

Foto: R. Rutkowski, s. 4–7.

Peniazovka jarňá (*Gymnopus vernus*), Kysucká vrchovina, Kysucké Nové Mesto,
14. 04. 2013. Foto: M. Jamrich, s. 16.

OBSAH

HLADÁME NÁLEZISKÁ VZÁCNÝCH HÚB

L. Hagara: Ostňovec konzolovitý (<i>Gloiodon strigosus</i>) po 120 rokoch znovu nájdený na Slovensku	4
J. Červenka: Výskyt bedľovca svetložltého – <i>Leucocoprinus straminellus</i> na výstave exotických pavúkov	8
V. Kabát: Hodvábnica – <i>Entoloma pallideradicatum</i> Hauskn. & Noordel.	10

BIODIVERZITA HÚB SLOVENSKA

Zoznam referátov zo seminára Biodiverzita húb Slovenska 16	12
Zoznam referátov zo seminára Diverzita a ekológia húb 4	16
J. Červenka: Mykofloristický prieskum vybraných lokalít v Liptovskej kotline ..	19
L. Zibarová, T. Tejklová: Rážovka brečťanová (<i>Pleonectria sinopica</i>) na Slovensku	22

ROZŠÍRTE SI VEDOMOSTI

Exotické druhy húb (1. časť): <i>Pseudotulostoma</i>	23
--	----

PERSONÁLIE

L. Hagara: Hold Františkovi Kotlabovi	25
L. Hagara: Anton Janitor osemdesiatročný	28
L. Hagara: Na pamiatku Ing. J. Lazebníčka (1934–2017)	30

Z NAŠEJ SPOLOČNOSTI

P. Tomáš: Vône a chute húb 2016	32
P. Tomáš: Hubárska Orava 2016	33

ZO SVETA I DOMOVA

F. Kotlaba: Mykologický herbáň katedry botaniky PŘF UK v Praze	34
V. Koplík, L. Špeta: Po pětadvacáté	36

NOVÁ LITERATÚRA

L. Hagara: Nové mykologické publikácie z Rakúska	37
--	----

NA POBAVENIE

D. Ďuriška: Krížovka	38
----------------------------	----

HLADÁME NÁLEZISKÁ VZÁCNÝCH HÚB

Ostňovec konzolovitý (*Gloiodon strigosus*) po 120 rokoch znovu nájdený na Slovensku

Ladislav Hagara

Medzi extrémne zriedkavé huby, doložené z menej než 20 krajín sveta, patrí ostňovec konzolovitý – *Gloiodon strigosus* (Sw.) P. Karsten. Tento druh rozpoznal už roku 1800 Ch. H. Persoon, no použil preň dubiózne meno *Hydnum parasiticum*; platné meno *Hydnum strigosum* publikoval roku 1810 O. Swartz a do správneho rodu (*Gloiodon*) hubu preradil roku 1880 P. Karsten. Geneticky patrí medzi plávkotvaré huby (Russulales) a do čeľade lopatovkovité (Auriscalpiaceae).

Ostňovec konzolovitý veda pozná už vyše 200 rokov, ale za ten čas sme v areáli jeho rozšírenia – na severnej pologuli – zaznamenali len okolo 130 nálezov. Väčšina z nich (86) pochádza z Nórska (Larsson 2017). Veľmi zriedkavé sú nálezy zo Švédska (Jülich 1984), Fínska (Koski-Kotiranta et Niemelä 1988 a Kunntu et al. 2015), Estónska (Järva et Parmasto 1980), Bieloruska (Bernicchia et Gorjón 2010), Ukrajiny (Zerovová et al. 1972), európskej a ázijskej časti Ruska (Nikolajevová 1961 a Ľubarskij et Vasilievová 1975), Nemecka a Rumunska (Jahn et Sturm 1983), Rakúska (Krisai-Greilhuber 1992), Francúzska a Maďarska (Jülich 1984), Slovenska (Bresadola 1897) a Poľska (Bujakiewicz 2007), taktiež z USA (Harrison 1973), Kanady (Pomerleau 1980) a Indie (Jahn et Sturm 1983). V Česku sa tento druh dosiaľ nepodarilo nájsť (Dvořák et Hroudá 2005).

O prvý slovenský nález ostňovca konzolovitého sa zaslúžil ctihodný slovenský mykológ Andrej Kmeť, činný ako farár v Prenčove, o druhý zasa poľský mykológ Richard Rutkowski, ktorý sa v októbri 2016 zúčastnil na Mykologických dňoch v Snine a pri návrate do Poľska vykonal ešte mykofloristický prieskum v údolí potoka Vydranka.

Okrem *Gloiodon strigosus* sa vo svete vyskytujú ešte dvaja ďalší zástupcovia rodu – *G. occidentale* rastúci na jedľovci rôznoolistom (*Tsuga heterophylla*) v Britskej Kolumbii i Kanade a tropický *G. nigrescens* rastúci na listnáčoch v Indonézii a na Srí Lanke (Desjardin et Ryvarden 2003).

Ostňovec konzolovitý je severský druh, ktorý v Európe zriedka zasahuje až do Karpát a Álp, ojedinele aj do iných častí s chladnejším podnebí a vhodnou štruktúrou hostiteľských drevín. V Európe jednoznačne uprednostňuje odumreté osiky a rakyty, s výrazným odstupom jelše a bresty, výnimočne jarabiny, brezy a slivky;

z Kanady sa ako jeho hostiteľ uvádza i jedľa. Fruktifikuje od začiatku jari do konca jesene, pri bezmrazovom počasí aj v zimných mesiacoch.

Ostňovec konzolovitý (*Gloiodon strigosus*), Palota, 07. 10. 2016.
Foto: R. Rutkowski.

Plodnice ostňovca konzolovitého bývajú niekedy rozliate, najčastejšie však konzolovité (v hornej časti rímsovito odstávajúce, inde rozliate) alebo výslovne klobúkaté (s pokruhovitými klobúkmi odstávajúcimi 5–20 mm od dreva či kôry hostiteľa). Väčšinou rastú skupinovo, na vodorovných substrátoch v radoch, na zvislých zasa škridlicovito, jedna nad druhou; ich šírka dosahuje 5–35(–50) mm. Vrchnú časť konzoly alebo klobúka husto pokrývajú 1–3 mm dlhé tuhé štetinky červenohnedej, tmavohnedej až čiernohnedej farby. Hymenofor tvoria 2–6(–12) mm dlhé a husto zoskupené ostne; tie sú spočiatku belavé, neskôr pastelovohnede, purpurovohnede až sivohnede, na hrotoch dosť dlho belavé. Rozliate časti plodníc spočívajú na subikule hrubom 0,5 mm a prestúpenom čiernohnedou vrstvičkou hýf.

V subhyménii prevládajú bezfarebné, tenkostenné, bohato vetvené generatívne hýfy s prackami, inde sklerifikované tmavo sfarbené, hrubostenné, nečasto vetvené generatívne hýfy s malým počtom praciek, v minulosti pokladané za skeletové hýfy. V hyménii sú okrem bazídií a kyjovitých bazídiol aj vretenovité cystidy či cystidionuly a valcovité až kyjovité gleocystidy vysoké 60–120 µm. Výtrusy sú široko elipsoidné až okrúhlasté, steny majú výrazne amyloidné, pokryté drobnými bradavičkami; merajú 4–5,5 × 3,5–4 µm.

Náleziská *Gloiodon strigosus* na Slovensku:

1. Prenčov, okr. Banská Štiavnica, horopisný celok Štiavnické vrchy, vrch Sitno, na ležiacom kmeni osiky (*Populus tremula*), pravdepodobne medzi 500 až 800 m n. m., bez dátumu (nález publikovaný roku 1897), leg. A. Kmet', det. G. Bresadola, uložené v herbári Slovenského národného múzea v Bratislave.

2. Palota, okr. Medzilaborce, horopisný celok Laborecká vrchovina, pohorie Magura, východné úpätie kóty 597, 1 (na ľavom brehu potoka Vydranka, mapovací štvorec 6797b), 2,9 km ZSZ od kostola v Palote (N 49°16.677' – E 21°57.707'), na odumretom machnatom dreve listnáča (asi *Salix*), 399 m n. m., 07. 10. 2016, leg. et det. R. Rutkowski, uložené v súkromnom herbári autora článku.

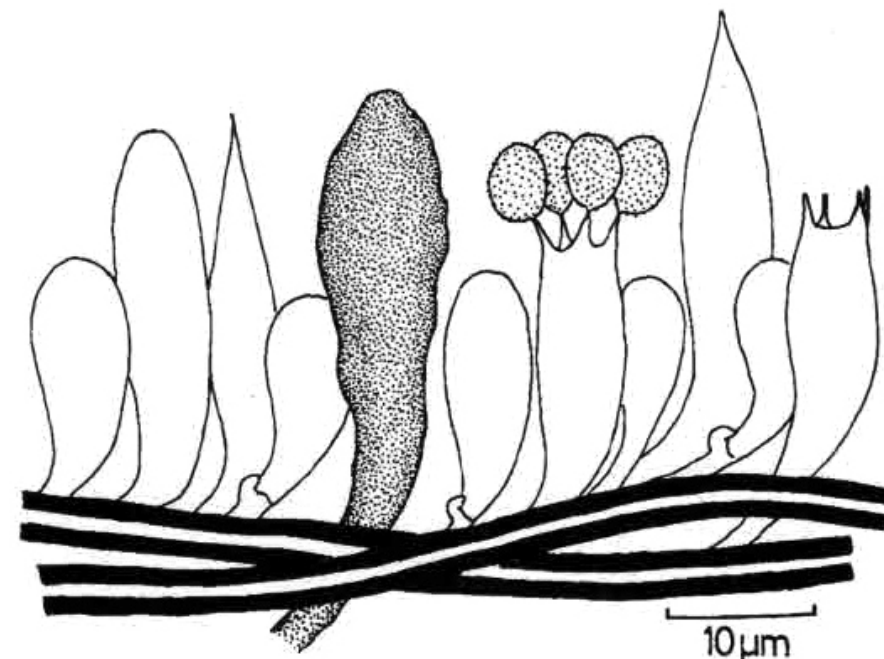
Literatúra:

- Bernicchia, A., Gorjón, S. P. 2010: Corticiaceae s. l. Fungi Europaei no°12. Ed. Candusso. Alassio.
- Bresadola, G. 1897: Hymenomycetes Hungarici Kmetiani. Atti I. R. Acc. Agiati, vol. 3, Rovereto 1897 (reprint in: Omnia Bresadoliana extracta in unum collecta, Trento 1979, s. 328–383).
- Bujakiewicz, A. 2007: *Gloiodon strigosus* (Swartz: Fr.) P. Karst. (Bondarzewiaceae) in Poland. *Acta Mycol.* 42: 69–73.
- Desjardin, D. E., Ryvarden, L. 2003: The genus *Gloiodon*. *Sydowia* 55: 153–161.
- Dvořák, D., Hrouda, P. 2005: Ježaté houby. Lošáky a korálovce. Brno.
- Harrison, K. 1973: Aphyllophorales 3. Hydnaceae and Echinodontiaceae. In: G. Ainsworth et al. (eds.): The fungi, an advanced treatise 4B. A taxonomic review with keys: Basidiomycetes and lower fungi. New York – London.
- Jahn, H., Sturm, Ch. 1983: Der seltene Stachelpilz *Gloiodon strigosus* (Sw. ex Fr.) P. Karst.. in den Alpen gefunden. *Westfälische Pilzbriefe*, 11–12: 209–220.
- Järva, L., Parmasto, E. 1980: Eesti seente kondimestik. Tartu.
- Jülich, W. 1984: Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Aphyllophorales, Heterobasidiomycetes, Gastromycetes. Jena.
- Koski-Kotiranta, S., Niemelä, T. 1988: Hydnaceous fungi of the Hericiaceae, Auriscalpiaceae and Climacodontiaceae in the northwestern Europe. *Karstenia* 27: 43–70.
- Krisai-Greilhuber, I. 1992: Die Makromyceten in Raum von Wien. Ökologie und Floristik. Eching.
- Kunttu, P., Kulju, M., H. Kotiranta 2015: Contributions to the Finnish aphyllophoroid funga (Basidiomycota): new and rare species. *Czech Mycol.* 67: 137–156.
- Larsson, K.-H.: The Norwegian mycological database. University of Oslo. <http://nhm2.uio.no/botanisk/sopp/>, január 2017.
- Љubarskij, L., Vasilievová, L. 1975: Drevorazrušajúšcie griby Dalnego Vostoka. Novosibirsk.
- Nikolajevová, T. 1961: Ježovikovije griby. In: V. Savič (ed.): Flora sporovych raste-

nij SSSR 6. Moskva–Leningrad.

Pomerleau, R. 1980: Flore des champignons an Québec et regions limitrophes. Montreal.

Zerovová, M., Radzievskij, G., Šerčenko, S. 1972: Viznačnik gribiv Ukrajini. 5. Basidiomiceti 1. Kijev.

Ostňovec konzolovitý (*Gloiodon strigosus*), hore hyménium – bazidiá s výtrusmi, kyjovité bazidioly, vretenovité cystidy (cystidioly), gleocystida, naspodu sklerifikované hrubostenné hýfy (prevzaté z Jahn et Sturm 1983).

Výskyt bedľovca svetložltého – *Leucocoprinus straminellus* na výstave exotických pavúkov

Ján Červenka

Interiéry budov či skleníky sú v podmienkach mierneho podnebného pásma vzácnymi útočiskami húb, pôvodne sa vyskytujúcich v trópoch a subtropoch. Rašelinové substráty v kvetináčoch s izbovými rastlinami či tropikáriá v botanických záhradách veľmi často osídľujú zástupcovia rodov bedľovec – *Leucocoprinus*, bedlička – *Lepiota*, prilbička – *Mycena* či hodvábnica – *Entoloma*. Vysoká priemerná denná teplota a dostatočná vlhkosť substrátu i ovzdušia sú základnými predpokladmi pre rast mycélia a plodníc týchto húb. Exotické huby očividne našli takéto ideálne podmienky aj na výstave Fascinujúci svet pavúkov a škorpiónov v budove Slovenského národného múzea – Prírodovedného múzea v Bratislave, konajúcej sa od 12. marca do 10. júla 2016. V teráriách so živými exponátmi – pavúkmi *Hysterocrates gigas* a *Haplopelma albostriatum* zaznamenal zoológ Vladimír Janský výskyt bedľovca svetložltého – *Leucocoprinus straminellus*. Opísané plodnice rástli pri teplote v rozmedzí 25–30 °C a vzdušnej vlhkosti 70–80 %.

Leucocoprinus straminellus (Bagl.) Narducci & Caroti

Syn.: *Leucocoprinus denudatus* (Sacc.) Singer

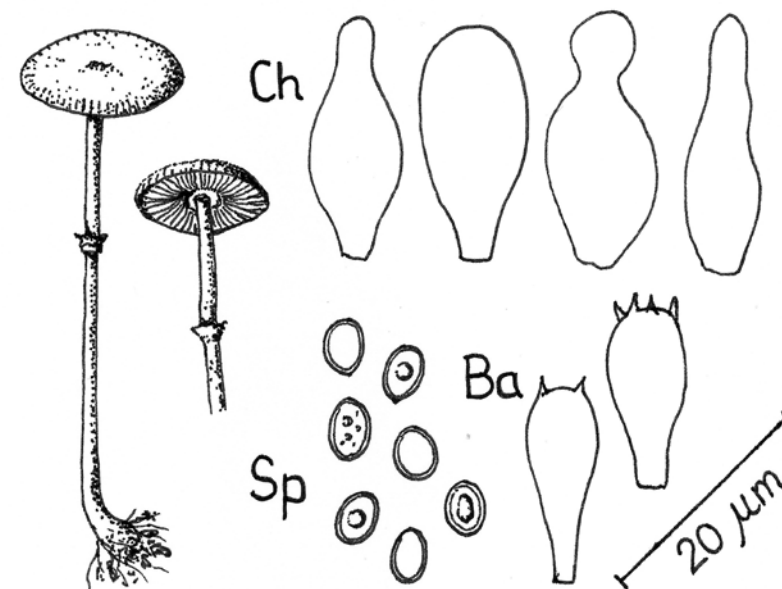
Klobúk 5 – 28 mm široký; v mladosti vajcovitý, neskôr kužeľovitý, v dospelosti klenutý až plocho rozprestretý; na povrchu pod lupou jemne vločkatý, spočiatku aj s drobnými útržkami plachtičky, ktoré čoskoro miznú; bledo citrónovožltý až belavý so žltkastým odtieňom; suchý. Okraj celistvý, až takmer do polovice polomeru klobúka nevýrazne ryhovaný. **Lupene** nanajvýš 1 mm široké; veľmi husté; pri hlúbiku voľné, v dospelosti od neho odsadené vo vzdialenosti až 1,5 mm; žltkasté. **Hlúbik** 25 – 80 mm dlhý a 1 – 3 mm hrubý; valcovitý; naspodu len veľmi mierne rozšírený; v hornej polovici s oddeliteľným a posuvným blanitým prsteňom s priemerom 2 – 3 mm; na báze s tenkými bielymi rizomorfami; na žltkastom povrchu jemne belavo vlnatý; suchý. **Dužina** žltkastá; s nevýraznou vôňou. **Výtrusný prach** biely. **Výtrusy** 5,25 – 6,75 × 3,75 – 4,25 μm; vajcovité až elipsoidné; hladké; bezfarebné; s mierne zhrubnutou stenou; väčšinou s jednou centrálnou tukovou kvapkou. **Bazídiá** kyjakovité; štvorvýtrusné alebo dvojvýtrusné; bezfarebné. **Cheilocystidy** 15–33 μm dlhé a 7–12 μm široké; hruškovité, figúrkovité až fľašovité, na vrchole občas rozvetvené; bezfarebné; veľmi hojné.

Študovaný zber: Podunajská rovina, Bratislava, Vajanského nábrežie 2 (map. štvorec 7868d), interiér SNM – Prírodovedného múzea, v teráriách s exotickými pavúkmi, 140 m n. m., 20. 6. 2016, leg. V. Janský, det. J. Červenka, herb. BRA.

Bedľovec svetložltý – *Leucocoprinus straminellus* je saprotrof, prirodzene sa vyskytujúci na americkom kontinente, známy z U. S. A., Mexika, Venezuely a Bolívie (Wojewoda, W. & Karasiński, D. 2010), v miernom pásme rastúci v interiéroch budov a skleníkoch. Fruktifikuje v skupinách, vzácne aj jednotlivito, často pod rastlinami z čeľadí slezovité – Malvaceae, morušovité – Moraceae, pandánovité – Pandanaceae, d'umbierovité – Zingiberaceae či arekovité – Arecaceae (Gubitz 2012). Je útlejším a bledším dvojníkom bedľovca citrónovožltého – *Leucocoprinus birnbaumii*, ktorý má navyše oveľa väčšie výtrusy.

Gubitz, Ch. 2012: Eine mykofloristische Bestandsaufnahme in den Gewächshäusern des Ökologisch-Botanischen Gartens der Universität Bayreuth – Teil 2. – Zeitsch. f. Mykol. 78 (1): 9–52.

Wojewoda, W., Karasiński, D. 2010: Invasive macrofungi (Ascomycota and Basidiomycota) in Poland. Biological invasions in Poland 1: 7–21.

Bedľovec svetložltý (*Leucocoprinus straminellus*): Ch - cheilocystidy, Ba - bazídiá, Sp - výtrusy. Autor: J. Červenka.

Hodvábnica - *Entoloma pallideradicatum* Hauskn. & Noordel.

Vincent Kabát

Druh je zatiaľ známy iba z náleziska v Rakúsku, podľa tohto zberu bol aj opísaný. Nález zo Slovenska je tak druhý publikovaný.

Trochu z histórie tohto nálezu. Oproti opísaným plodniciam, ktoré boli nájdené na suchých trávnatých lokalitách, som biele kužeľovité plodnice našiel v 30-ročnom mladom hospodárskom lipovom lese v opade. Klobúk na okraji rozpraskaním pripomínal *Hygrocybe calyptriformis*, ale farba bola biela a iba nepatrne krémová. Mladé plodnice rodu *Entoloma* majú často sivé lupene a keďže ani mladé plodnice rodu *Inocybe* ich nemajú výrazne odlišne sfarbené, považoval som ich za vláknice (*Inocybe*) a iba ledabolo nafotil ako zaujímavý druh z rodu, o ktorý sa zaujíam len okrajovo. Až po zmikroskopovaní som zistil, že sa jedná o zástupcu rodu *Entoloma* a ešte relatívne čerstvé plodnice som začal podrobnejšie opisovať. Nemal som novšiu literatúru, v ktorej by som podobné druhy našiel. Až v edícii *Fungi Europaei*, diel 5a *Entoloma* s.l. Supplemento. bola vytvorená sekcia *Pallideradicata* v podrode *Entoloma*, kde sú zaradené biele druhy s neistou pozíciou.

Opis:

Plodnica má klobúk kužeľovitého tvaru, s ostrým hrbolom, matný, s bielo sfarbeným povrchom. Lupene sú v mladosti s bielym, neskôr až trochu sivastým sfarbením, čím pripomína druhy rodu vláknica (*Inocybe*).

Klobúk má priemer 20–50 mm, je kužeľovitý, s ostrým hrbolom, neskôr plocho kužeľovitý, v mladosti hodvábnie vrastene vláknitý, výrazne hygrofánný. Okraj je často rozpukaný až do ½ priemeru, iba nepatrne ryhovaný.

Lupene relatívne riedke, k hlúbiku neprirastené až odsadené, alebo iba úzko prirastené, máličko sivasté, v dospelosti s ružovým nádychom, so zúbkatým alebo pilkovitým a serulátnym ostrím, sfarbeným rovnako ako plocha lupeňa.

Hlúbik 50–85 mm dlhý a 4–6 mm hrubý, valcovitý, pevný, rúrkovitý, v báze zúžený, kolovito koreňujúci, rovnako sfarbený ako klobúk, povrch hodvábnie vláknitý, lesklý, rovnako bielo sfarbený ako klobúk. Sú na ňom jemné šupinky.

Dužina tenkomäsitá. **Vôňa** nevýrazná, trochu múčna. **Chut'** múčna.

Miesto nálezu: Pohronský Inovec, Čaradice, 1,5 km Z od motorestu Zubor, v lipovom lese, pri dubovom lese z introdukovaného druhu duba dovezeného z Kanady, na zemi v listí, 26. 7. 2016 (doklad pod č. 016_25).

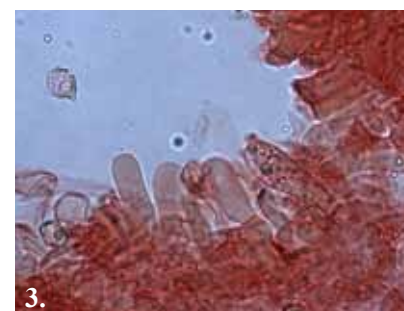
MIKROZNAKY:

Výtrusy majú podľa literatúry $9,0\text{--}11,5 (-12,0) \times 7,5\text{--}8,5 \mu\text{m}$, nameral som $10\text{--}11,4 (-13,7) \times 7,18\text{--}8,5 \mu\text{m}$. Sú heterodiametrické. 5–8-hranné. Bazídiá štvorvýtrusné. Hýfy bez praciek. Cheilocystidy $40\text{--}50 \times 10 \mu\text{m}$, pretiahnuto kyjakovité. Pokožka hlúbika a klobúka je zložená z valcovitých hýf, pigment na všetkých hýfách plodnice je vnútrobunkový. Pracky nie sú prítomné.

Výskyt a ekológia: Opisované plodnice som našiel v listnatom, 30-ročnom lipovom lese (*Tilia*), neďaleko bol dubový les s introdukovaným druhom duba pôvodom z Kanady. Rástli na hlbokom opade listia. (V literatúre sa uvádza výskyt na suchých trávnatých lokalitách.)

Podobná je hodvábnica *Entoloma eximium* z podrodu *Pallideradicata*, druh, ktorý sa našiel vo Francúzsku. Rozdiel v ekológii nie je veľký v porovnaní s našim nálezom, keďže tiež pochádza z listnatého lesa, z opadu, avšak spod hrabov (*Carpinus*). Plodnice *E. eximium* sú podobne štíhle a veľké ako naše, ale nie hygrofánné. Na fotografii nášho nálezu je vidieť výraznú hygrofánnu zmenu na pokožke klobúka. *E. eximium* má tupý hrbol, pričom na fotografii nášho nálezu je vidieť výrazný ostrý vrchol klobúka. Ani vôňa sa nezhoduje, lebo podľa opisu *E. eximium* má mať ovocnú až kokosovú vôňu, kým naše plodnice mali vôňu a chuť jemne múčnu.

Ani v opise *Entoloma pallidofolium* nie je úplná zhoda s našim nálezom, plodnice sú podľa literatúry výrazne menšie a najmä nižšie. Rozdielna je aj ekológia, lebo neboli nájdené na xerotermej trávinatej lokalite, v machu.

1. Výtrusy
2. Bazídiá
3. Hýfy pokožky klobúka

BIODIVERZITA HÚB SLOVENSKA

Zoznam referátov zo seminára Biodiverzita húb Slovenska 16

Niekoľko poznámok k bionómii huby *Ascodichaena rugosa* (Ascomycota) na Slovensku

Ivan Mihál, Eva Luptáková

Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, 960 53 Zvolen, mihal@savzv.sk

Technická univerzita, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Masaryka 24, 960 53 Zvolen, luptakova@savzv.sk

Huba *Ascodichaena rugosa* (L.) Butin je zaujímavý druh, ktorý na kôre bukov vytvára čierne a husté kolónie plodníc, na dotyk pripomínajúcich drsné povlaky lišajníkov. Plodnice *A. rugosa* pomocou parazitických haustórií odoberajú živiny z korkovej vrstvy v kôre živých alebo odumierajúcich bukov, na ktorých sa najčastejšie vyskytuje v anamorfnej forme *Polymorphum quercinum*. V súčasnej dobe sa má za to, že parazitizmus huby *A. rugosa* nie je silný, nakoľko vitalitu napadnutých stromov výrazne neznižuje. Zdôrazňuje sa antagonistický vzťah *A. rugosa* voči kolóniám nebezpečného biotického vektora hubových infekcií buka – červca bukového (*Cryptococcus fagisuga*). Kolónie plodníc *A. rugosa* svojimi drsnými povlakmi mechanicky zabraňujú kontaktu červcovi bukovému s obnaženou kôrou buka, čo je zvlášť dôležité pri potlačaní úlohy *C. fagisuga* v prenose hubových agens spôsobujúcich nekrotické ochorenie kôry (napr. húb z rodov *Cytospora*, *Diatrype*, *Nectria*, *Phomopsis*, *Phytophthora* a iné). Autori upozorňujú aj na možnú citlivosť *A. rugosa* voči imisnému znečisteniu bukových lesov. Je zaujímavé, že huba *A. rugosa*, ktorá sa z hľadiska početnosti záznamov výskytu javí skôr ako prehliadaný, resp. nepoznaný druh, sa u nás vyskytuje prakticky všade a vo všetkých porastoch s výskytom buka v podhorských a horských lesoch. [Príspevok je súčasťou grantovej úlohy VEGA č. 2/0039/14]

Drevokazné makromycéty v smrekových monokultúrach na bývalých nelesných pôdach lokality Vrch Dobroč v minulosti (1989 – 2003)

Ivan Mihál, Eva Luptáková

Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, 960 53 Zvolen, mihal@savzv.sk

Technická univerzita, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Masaryka 24, 960 53 Zvolen, luptakova@savzv.sk

V podmienkach smrekových monokultúr rastúcich na bývalej nelesnej pôde bolo determinovaných 60 drevokazných druhov makromycét. Z uvedeného počtu bolo 8 lignoparazitických druhov a 52 lignikolných saprotrofných druhov. Na šiestich

výskumných plochách sa vyskytoval viac-menej vyrovnaný počet druhov (od 21 do 29 druhov). Najvyššie hodnoty frekvencie výskytu drevokazných húb boli vo vekovo najstarších porastoch, kde bol dostatok dreveného substrátu a viaceré drevokazné druhy tu boli stálou súčasťou mykocenózy a vyskytovali sa tu pravidelne. Naopak, vo vekovo najmladších porastoch, kde drevený substrát nebol prítomný v dostatočnom množstve sa takéto druhy nevyskytovali často. Medzi najdominantnejšie huby patrili druhy *Calocera viscosa*, *Dacrymyces stillatus* a *Hypholoma fasciculare*. Hnilobnosť smrečín v prvých 14 rokoch vývoja porastov bola prakticky zanedbateľná, pričom v 23 ročných porastoch predstavovala 28 %. Najnebezpečnejší pôvodcovia hnilôb *Armillaria ostoyae* a *Heterobasidion annosum* po prvýkrát fruktifikovali v 33 ročných smrekových porastoch. [Príspevok je súčasťou grantovej úlohy VEGA č. 1/0362/13]

Oznámenie vzácneho nález v rode lastúrnik (*Resupinatus*) z jedle bielej

Pavol Tomka

Ul. 1. mája 2044/179, 031 01, Liptovský Mikuláš, palonahuby@gmail.com

Počas mykologického prieskumu pralesných lokalít Veľkej Fatry bol zaznamenaný výskyt vzácneho druhu lastúrnika (*Resupinatus conspersus*) na jedli bielej (*Abies alba*). Vo svete sú doteraz publikované nálezy len z Českej republiky, Francúzska a Švajčiarska. Príspevok prináša opis a údaje o rozšírení a ekológii druhu.

Rod *Humaria* na Slovensku

Stanislav Glejdura

Kováčová 562, PSČ 96237, glejdura@gmail.com

Rod *Humaria* je na Slovensku zastúpený dvomi druhmi, *Humaria hemisphaerica* a *Humaria solsequia*. Pri oboch druhoch sú uvedené stručné makro- a mikroopisy, rozšírenie na Slovensku a ich ekológia. Pri druhu *H. solsequia* je diskutované jeho taxonomické zaradenie v rode *Humaria* a zdanlivá afinita k nedávno opísanému rodu *Hoffmanoscypha*, resp. jeho reálne postavenie v čeľadi *Pyronemataceae*.

Rod *Peziza* na Slovensku II. – druhy s fialovým zafarbením

Stanislav Glejdura

Kováčová 562, PSČ 96237, glejdura@gmail.com

V príspevku sú predstavené fialovo sfarbené čiašky vyskytujúce sa na Slovensku. Do tejto skupiny patria terestrické druhy (*Peziza ampelina*, *Peziza celtica*, *Peziza domiciliana*, *Peziza exogelatinosa*, *Peziza gerardii*, *Peziza lividula*, *Peziza michelii*, *Peziza saniosa*), lignikolný (*Peziza retrocurvata*) a spáleniskové druhy (*Peziza lobulata*, *Peziza proteana*, *Peziza subviolacea*). Väčšina z nich je makroskopicky veľmi podobných, pomerne jednoducho je ich možné rozlíšiť mikroskopicky. Makro- a mikroskopické znaky a vzťah k substrátu fialovo zafarbených druhov čiašok sú uvedené v dichotomickom kľúči.

Podrod *Entoloma* z rodu *Entoloma* Sekcia *Nolanidea* a čiastočne *Entoloma*

Vincent Kabát

Martinčekova 30, 821 01 Bratislava, konstrukt@zutom.sk

Hodvábnica jarná je asi jediná z veľkého rodu hodvábníc, ktorá sa hubármi zbiera na konzum. Zbierajú ich aj preto, že im vyrastajú často v záhradách pod niektorými ovocnými stromami. Bežní hubári nerozlišujú príbuzné druhy a variety druhu *Entoloma clypeatum*. Preto by som chcel oboznámiť s hodvábnicami z tohto okruhu. V podrode *Entoloma* sú skupiny húb – sekcie: *Entoloma*, *Nolanidea*, *Rhodopolia*, *Sphagnophila*, *Polita*, *Pseudonolanea*, *Pallideradicata*, *Turfosa*. Budeme sa zaoberať druhmi sú druhmi čirovkovitého tvaru sekciou *Nolanide*. V nej sú druhy rastúce pod ružokvetými drevinami a brestami rastúce v jarnom období. Tieto sú zaradené do sekcie *Nolanidea*. V nej sú druhy: *Entoloma clypeatum*, s varetou *clypeatum*, ktorá má formy *pallidogriseum* a *xanthophyllum*. Varieta *defibulatum* a var. hybridum. Ďalej druhy *Entoloma aprile*, *Entoloma niphoides*, *Entoloma sepium* a *Entoloma saundersii*. Okrem druhov tejto sekcie by som chcel ukázať podobné druhy zo sekcie *Entoloma*. Jedná sa o bledo sfarbené druhy. Sú to: *Entoloma prunuloides*, *Entoloma sinuatum* a *Entoloma moserianum*.

Nové poznatky o žezločkách rodu *Ophiocordyceps* viazaných na hostiteľov žijúcich v dreve a ich rozšírení na Slovensku

Václav Kautman

Mierová 16, 821 05 Bratislava, vkautman@post.sk

V roku 2011 bola na území Slovenska nájdená žezlovka *Ophiocordyceps variabilis* parazitujúca larvy múch (*Xylophagus*, Diptera) žijúcich v rozkladajúcom sa dreve. Odvtedy bol tento druh nachádzaný pravidelne a na viacerých lokalitách. Predpokladal som nálezy ďalších druhov s podobným spôsobom života viazaných na kováčikov (*Elateridae*, Coleoptera) aj vďaka nálezom žezlovky *Ophiocordyceps stylophora* z Poľska, v blízkosti našej hranice. Napriek zoznamu s jej bionómiu a niekoľkoročnej snahe, nepodarilo sa tento druh u nás potvrdiť až do jesene tohto roku, keď bol nájdený v priebehu niekoľkých dní dvakrát. Následne pri hľadaní tohto druhu na Liptove sa mi podarilo nájsť tretí druh s podobným spôsobom života *Ophiocordyceps superficialis*. Ide o prvé nálezy týchto druhov z územia Slovenska. Príspevok hovorí o celkovom rozšírení týchto troch druhov žezlovičiek, ich výskyt v Európe a na Slovensku, zaoberá sa vhodnými biotopmi, diskutuje o bionómii, hostiteľoch a druhových rozdieloch na základe nadobudnutých skúseností.

***Tulostoma cyclophorum* – nový druh pre Slovensko**

Iveta Tomášeková

Karpatské námestie 23, 831 06 Bratislava 35, tomasekova.iveta@orangemail.sk

Z rodu *Tulostoma* boli na Slovensku nájdené druhy *T. brumale*, *T. fimbriatum*, *T. fulvellum*, *T. kotlabae*, *T. melanocyclum*, *T. pulchellum* a *T. squamosum*. V roku 2015 sa mi podarilo nájsť dva nové druhy – *T. giovanellae* a *T. cyclophorum*. *Tulostoma*

cyclophorum Lloyd (1906) bola nájdená v decembri 2015 vo vinohradoch v Bratislave-Rači, v hlinito-kamenitej vinohradníckej pôde. Počet plodníc na lokalite sa v roku 2016 oproti predchádzajúcemu roku približne stonásobil. Jedná sa o nápadný druh s väčším perídiom. Má membránové exoperídium, ktoré sa odlupuje po veľkých častiach, okrúhle, brvité, jasne definované ústie a páperistý povrch endoperidia pokrytý mykosklereidami. V pôde vytvára mnohopočetné trsy, z jedného miesta sa na povrch vytláča aj desať plodníc v tvare kytice. Poveternostné podmienky tejto sezóny spôsobili, že substrát bol tvrdý, veľmi vysušený, takže pod tlakom množstva plodníc rastúcich 8.9.2016 pôda praskala, ale plodniciam sa nepodarilo preraziť na povrch a stopky väčšiny plodníc sú o tretinu až polovicu menšie, skrivené, popraskané. V novembri 2016 som zaznamenala prírastok plodníc, ktorých nepoškodené perídiá sa dostali nad povrch substrátu.

Obrúbenec jedľový (*Cyphella digitalis*) na Slovensku

Vladimír Kunca, Linda Majdanová

Technická univerzita vo Zvolene, Fakulta ekológie a environmentalistiky,

T. G. Masaryka 24, 96053 Zvolen, kunca@tuzvo.sk

Obrúbenec jedľový je vzácnou hubou, uvedenou aj v Červenom zozname Slovenskej republiky. Do roku 2014 bolo známych len deväť lokalít nálezov tejto huby, a to takmer výhradne zo severnej a severozápadnej časti Slovenska. Za posledné dva roky pribudlo päť nových lokalít. Výskyt plodníc je typický pre vlhkejšie obdobia jesene, výnimočne leta a jari. Plodnice sa vyskytujú len na jedli bielej (*Abies alba*). Zdá sa, že ich výskyt sa prednostne viaže na kôru odumretých konárov – spadnutých alebo na stojacich (aj živých) stromoch, ktoré sú približne rok mŕtve. Väčšina lokalít sa vyskytuje v pralesoch, resp. prírodných, bukových lesoch s jedľou, vyššie prípadne aj s prímiesou smreka. Príspevok vznikol vďaka podpore projektu KEGA 007TU Z-4/2015.

Michalovo-Gašperik (1996-2016) alebo zo života jednej lúky

Ivona Kautmanová, Václav Kautman

SNM-PM, Vajanského nábr. 2, P.O.BOX 13, 810 06 Bratislava, kautmanova.ivona@gmail.com

Poloprírodné lúky a pasienky sú charakterizované vysokou diverzitou rastlín, živočíchov a húb. V súčasnosti však pozorujeme ich rapidný úbytok v dôsledku opúšťania tradičných foriem ich obhospodarovania (kosenie a pasenie). Na príklade jedného biotopu v Nízkych Tatrách dokazujeme, že obnova takýchto lúk má význam, aj v zdanlivo nenapraviteľne poškodených biotopoch. Mykoflóra lokality Michalovo Gašperik je pravidelne monitorovaná od roku 1996 a hoci lúka prešla štádiami intenzívnej degradácie, po obnove tradičného menežmentu v roku 2005 sa jej stav zlepšil natoľko, že dnes môže byť považovaná za jednu z najhodnotnejších lúk v rámci Slovenska s výskytom druhov ako je *Clavaria zollingeri*, *Microglossum olivaceum*, *Hygrocybe splendidissima*, *H. aurantiosplendens*, *H. intermedia*, *H. citrinovirens*, *Porpoloma metapodium* a mnohých ďalších.

Zoznam referátov zo seminára Diverzita a ekológia húb 4

Najnovšie mykofloristické poznatky o peniazovke jarnej (*Gymnopus vernus*) z územia Slovenska

Michal Jamrich, ul. Juraja Fándlyho 2195/36, 010 01, Žilina, jamrichmichal@hotmail.com

Pavol Tomka, ul. 1. mája 2044/179, 031 01, Liptovský Mikuláš, palonahuby@gmail.com

Informujeme o náleze vzácnej *Gymnopus vernus* v Kysuckej vrchovine. Je to len druhá, teraz známa lokalita jej výskytu na Slovensku. Porovnáme ju s prvou slovenskou lokalitou v Liptovskej kotline a to nielen z pohľadu ekológie, ale aj vzhľadom na doby a početnosti rastu plodníc. Paralelný mykofloristický prieskum sme tu vykonávali v rokoch 2013-2016 a pomohol nám k chápaniu ekologických nárokov tohto jarného druhu, ktoré sa tu pokúsime na záver zhrnúť.

Rôsolovka (*Tremella aurantia*), kde sa dá na Slovensku nájsť a ako ju určovať

Ján Hraško, Sklárska 579/37, 987 01, Poltár, jan.hrasko.37@gmail.com

Pavol Tomka, ul. 1. mája 2044/179, 031 01, Liptovský Mikuláš, palonahuby@gmail.com

Prinášame mykofloristické údaje a zhrnieme ekologické poznatky o nálezoch, možno na Slovensku prehliadanej, *Tremella aurantia* z Juhoslovenskej kotliny, Revúckej vrchoviny a Stolických vrchov. Porovnáme makro- a mikroznaky zo slovenských zberov s aktuálne známymi makro- a mikroznakmi podobných druhov z rodu *Tremella* z okruhu *Aurantia*. Na tomto základe predstavíme spôsob jednoduchšej determinácie.

Nové jazýčky na Slovensku

Viktor Kučera

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava, viktor.kucera@savba.sk

Vďaka systematickej revízii herbárového materiálu jazýčkovitých húb v herbári SAV sa podaril nájsť jazýček *Leucoglossum leucosporum* z Považského Inovca (Banka). Jeho técium obsahuje sety podobne ako druhy rodu *Trichoglossum*, ale výtrusy sú jasne odlišné. Počas terénnej exkurzie L. Jánošíka na Martinské hole sa podarilo objaviť hubu *Sabuloglossum arenarium*. Charakteristická je maličkými plodničkami so šupinatým hlúbikom. Najbližšie známe lokality sa vyskytujú v rakúskych Alpách, v Jesennikoch a v Krkonošiach. Obe huby boli na Slovensku zbierané poprvýkrát. Výsledkom osemročného štúdia zelených jazýčkov bolo opísanie nových druhov

pre vedu z územia Slovenska. *Microglossum pratense* bolo opísané zo Stolických vrchov (Predná Hora) a *M. truncatum* z Bielych Karpát (Blažejová).

[Príspevok vznikol vďaka podpore projektu VEGA 2/0008/15]

Výstava Človek a huby

Martin Pavlík¹, Vladimír Kunca²

Technická univerzita vo Zvolene, ¹Lesnícka fakulta, mrtnpavlik1@gmail.com,

²Fakulta ekológie a environmentalistiky, kunca@tuzvo.sk, T. G. Masaryka 24, 96053 Zvolen

Prezentácia miesta a úlohy, ktoré majú huby v prírode a v živote človeka, bola hlavným cieľom výstavy, situovanej v budove Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice vo Zvolene v dňoch 17. februára až 31. marca 2017. Prostredníctvom desiatok fotografií autori dokumentovali krásu a pestrosť plodníc vzácných, jedlých i jedovatých, zdraviu človeka prospešných a prírode nenahraditeľných druhov húb. V spojení s krátkymi doplnujúcimi textami boli prezentované aj praktické postupy pestovania a využitia húb, a tiež ich vlastnosti, ktoré sa využívajú pri riešení zdravotných problémov ľudí v rôznych častiach sveta.

[Príspevok je súčasťou riešenia projektu KEGA 007TU Z-4/2015]

Makromycéty smrekových monokultúr na nelesnej pôde na lokalite Vrch

Dobroč: výsledky za rok 2016

Eva Luptáková, Ivan Mihál

Technická univerzita, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Masaryka 24, 960 53 Zvolen, luptakova@savzv.sk

Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, 960 53 Zvolen, mihal@savzv.sk

Nelesná pôda na lokalite Vrch Dobroč bola v minulosti zalesnená prevažne smrekom obyčajným a pri pH pôdy v rozpätí 4,10 až 4,80 je toto prostredie kolonizované širokým spektrom makromycét. Výskum na trvalých výskumných plochách (A1-A3, B1-B3, C1-C3) je zameraný na monitoring druhovej diverzity a dynamiky vybraných mykocenologických faktorov (abundancia a distribúcia plodníc, dominancia a sukcesia druhov, ekotrofické zloženie mykocenózy, produkcia biomasy plodníc a iné). V uvedených smrekových monokultúrach bolo v roku 2016 determinovaných 115 druhov makromycét, z toho bolo 50 lignikolných, 27 terestrických saprotrofických a 38 ektomykorizných druhov. Zo vzácnejších nálezov možno uviesť *Nectriopsis violacea* (štvrtý nález na Slovensku). Lignikolné saprotrofy sa vďaka dostatku dreveného substrátu vyskytovali najmä v starších porastoch. Počet ektomykorizných symbiontov dosahoval 49,35 % z celkového druhového spektra druhov. Hodnoty mykorizného potenciálu sa pohybovali od 1,03 do 1,12 a hodnoty mykorizného percenta od 45% do 52%. Mykocenózu lokality Vrch Dobroč charakterizovali dominantné druhy *Gymnopus perforans*, *Hypholoma fasciculare*, *Hygrophorus pustulatus*, *Lycoperdon umbrinum*, *Mycena cinerella* a iné. Najvyššie hodnoty produkcie

biomasy plodníc boli zistené u ektomykorizných druhov (337,7 kg.ha⁻¹, čo tvorilo 77 % z celkovej produkcie).

[Príspevok je súčasťou grantovej úlohy VEGA č. 2/0039/14.]

Poznámky k výskytu húb rodu *Hypocrea* (Ascomycota, Hypocreales) na Slovensku

Ivan Mihál

Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, 960 53 Zvolen, mihal@savzv.sk

Na Slovensku je v súčasnosti dokladovaný výskyt 13 druhov rodu *Hypocrea* s.l., ktoré taxonomicky prináležia do rodov *Arachnocrea* Z. Moravec, *Epichloë* (Fr.) Tul. et C. Tul., *Hypocrea* Fr., *Hypomyces* (Fr.) Tul. et C. Tul., *Nectria* (Fr.) Fr. a *Podostroma* P. Karst. Druhy rodu *Hypocrea* sú prevažne saprotrofné ale aj parazitické huby, ktoré sa vyskytujú na rôznom organickom substráte - rozkladajúce sa drevo, odumretá vegetácia, pôda, trus, živé rastliny a huby. Uvedené druhy sú väčšinou kozmopoliticky rozšírené, niektoré sú doposiaľ známe iba z Európy. Na Slovensku sa uvedených 13 druhov zistilo na 66 lokalitách. Druhy *Arachnocrea stipata*, *Hypocrea lixii*, *H. spinulosa*, *H. strictipilosa*, *Nectria tuberculariformis* a *Podostroma alutaceum* sú doposiaľ dokumentované ako prvonálezy, druh *Hypocrea pulvinata* ako druhý nález pre Slovensko. U húb *Hypocrea citrina*, *H. lactea* a *H. pulvinata* je nejasne definovaná taxonomická validita týchto troch synonymizovaných druhov. Na Slovensku v budúcnosti môžeme očakávať aj výskyt iných druhov, ktoré sú známe z Česka a Poľska, napr. *Hypocrea aureonitens*, *H. eichleriana*, *H. minutispora*, *H. schweinitzii*, *H. sinuosa* a iné.

[Príspevok je súčasťou grantovej úlohy VEGA č. 2/0039/14.]

***Clavaria griseobrunnea* – nový druh kyjačika pre vedu**

Ivona Kautmanová

V roku 2007 bola na území Španielska nájdená drobná sivastá *Clavaria*, ktorá bola neskôr určená ako nový druh *C. griseobrunnea*, pariaci do podrodu *Clavaria*. Fylogeneticky je tento druh príbuzný čierne sfarbeným druhom *C. atrofusca* a *C. asperulospora*. Morfológicky sa podobá viac na drobné biele, málo známe druhy *Clavaria crosslandii*, *C. guillemirii*, *C. corbierei* a *C. taxophila*, ktoré však patria do podrodu *Holocoryne*. *C. griseobrunnea* je dodnes známa len z jediného nálezu z typovej lokality.

***Tolypocladium (Elaphocordyceps) valliforme*, nový druh žezlovky pre územie Slovenska a Európy**

Václav Kautman

Príspevok informuje o výskyte nového druhu žezlovky *Tolypocladium valliforme* pre územie Slovenska a Európy. Venuje sa v krátkosti rozšíreniu druhu, jeho ekologickým nárokom a znakom odlišujúcim túto žezlovku od ostatných druhov rodu parazitujúcom na podzemných hubách rodu *Elaphomyces*.

Ohňovec Lundellov (*Phellinus lundellii* Niemelä) - prvý nález pre územie Slovenska

Ing. Maroš Peiger

Správa Tatranského národného parku, Komenského 1483/20, 031 01, Liptovský Mikuláš, peigermaros@gmail.com

Phellinus lundellii je celosvetovo vzácnym druhom, ktorý rastie najmä v Európe. Dostupné údaje uvádzajú 17 krajín sveta, pričom najbližšie k územiu Slovenska sú evidované dve lokality jeho výskytu v Českej republike. Na Slovensku bol tento druh zaznamenaný prvýkrát v roku 2015 a následne aj v roku 2016 na dvoch miestach v Západných Tatrách neďaleko obce Žiar.

Mykofloristický prieskum vybraných lokalít v Liptovskej kotline

Ján Červenka

S pôvodným zámerom pripraviť si zásoby sušených húb pre ďalšie, už tradične nevysspytateľné sezóny sa štvorica hubárskych nadšencov – Juraj Bojnanský (b), Ján Červenka (č), Bohuš Kubovič (k) a Vojtech Tibenský (t) v dňoch 2. – 4. júla 2016 vybrala do malebného kraja pod Kriváňom. Vzhľadom na to, že mladé plodnice hríbovitých húb sa ešte len pripravovali na nasledujúcu fruktifikačnú vlnu, zostal priestor aj na prieskum tamojšej mykoflóry a zber materiálu do herbára.

Východná časť Liptovskej kotliny, ktorá bola objektom nášho záujmu, patrí medzi pomerne dobre preskúmané oblasti Slovenska, takže náš skromný, neplánovaný mykofloristický prieskum bol len slabým odvarom oproti doterajšej aktivite slovenských a českých mykológov v tomto regióne. Napriek tomu sme však našli aj vzácnejšie taxóny. O výskum mykoflóry okolia Pribyliny a priľahlých svahov Západných Tatier sa v predchádzajúcich desaťročiach významnou mierou zaslúžil najmä Pavol Škubla. Za zmienku stojí, že v roku 2006 sa mu podarilo z okolia Hrdova opísať úplne nový druh rýdzika – *Lactarius hrdovensis* Škubla (Škubla 2006). Okrem toho sa v Liptovskom Hrádku v septembri 1995 konali 5. mykologické dni na Slovensku (Kautmanová 1995), počas ktorých účastníci navštívili aj viaceré lokality v tejto oblasti (NPR Machy, lokalita „Za Kokavským mostom“).

Zľava: Ján Červenka, Vojtech Tibenský, Juraj Bojnanský, Bohuš Kubovič.
Foto: J. Červenka.

Počas troch dní sme preskúmali mykoflóru šiestich vybraných lokalít:

Lokalita 1: Liptovská kotlina, Liptovská Kokava, „Pasienky“ (map. štvorec 6885c), smrekový les (*Picea abies*), miestami s prímiesou jarabiny vtáčej (*Sorbus aucuparia*), vrbý rakytovej (*Salix caprea*) a brezy (*Betula sp.*), 2. a 4. 7. 2016.

Lokalita 2: Liptovská kotlina, Pribylina, „Skalka“ (map. štvorec 6884d), prevažne smrekový les (*Picea abies*), miestami s prímiesou liesky (*Corylus avellana*), 2. 7. 2016.

Lokalita 3: Liptovská kotlina/ Západné Tatry, hotel Mier, južne od Tatranskej magistrály (map. štvorec 6884d), smrekový les (*Picea abies*), 3. 7. 2016.

Lokalita 4: Liptovská kotlina, Pribylina, „Pred Račkovou“, Domov J. A. Komenského, za Rakytinským potokom (map. štvorec 6884d), ihličnatý, prevažne smrekový

a borovicový les (*Picea abies*, *Pinus sylvestris*), 3. 7. 2016.

Lokalita 5 – Liptovská kotlina, Vavrišovo, „Diel“ (map. štvorec 6984b), smrekový les (*Picea abies*) s prímiesou brezy (*Betula sp.*), 3. 7. 2016.

Lokalita 6 – Liptovská kotlina, Liptovský Hrádok-Dovalovo (map. štvorec 6984d), ihličnatý les, 3. 7. 2016.

Nazbierané taxóny sú v priloženom zozname zoradené podľa abecedy. V zátvorke za názvom druhu je uvedené číslo lokality a skratka zberateľa. Všetky zbery (spolu 60 herbárových položiek) sú uložené v depozitári Slovenského národného múzea – Prírodovedného múzea (BRA) a za ich určenie zodpovedá autor príspevku.

Zoznam nazbieraných taxónov:

Agaricus augustus Fr. (6 – t), *Amanita ceciliae* (Berk. & Broome) Bas (1 – č), *Amanita excelsa* (Fr.) Bertill. (1 – č, 2 – č, 3 – č, 5 – č), *Amanita gemmata* (Fr.) Bertill. (3 – č), *Amanita regalis* (Fr.) Michael (1 – b), *Amanita rubescens* Pers. (1 – b, 2 – b, 5 – k), *Amanita vaginata* (Bull.) Lam. (1 – b, č, 3 – č), *Caloboletus calopus* (Pers.) Vizzini (1 – b, 3 – b, č), *Calocera viscosa* (Pers.) Fr. (1 – č, 3 – č), *Cantharellus cibarius* Fr. (3 – č, 5 – k), *Clitocybe squamulosa* (Pers.) P. Kumm. (1 – b), *Clitocybe nebularis* (Batsch) P. Kumm. (3 – č), *Cortinarius caperatus* (Pers.) Fr. (1 – b, 3 – k), *Fomitopsis pinicola* (Sw.) P. Karst. (5 – č), *Ganoderma applanatum* (Pers.) Pat. (5 – č), *Gymnopus confluens* (Pers.) Antonín, Halling & Noordel. (2 – b), *Gymnopus dryophilus* (Bull.) Murrill (5 – b), *Gymnopus perforans* (Hoffm.) Antonín & Noordel. (2 – č, 3 – č, 5 – č), *Hypomyces viridis* P. Karst. (1 – b), *Infundibulicybe gibba* (Pers.) Harmaja (2 – č), *Imleria badia* (Fr.) Vizzini (1 – č), *Lactarius repraesentaneus* Britzelm. (1 – b, 2 – b), *Lactarius rufus* (Scop.) Fr. (1 – b, 3 – č, 5 – č), *Lentinus suavisissimus* Fr. (1 – č), *Lycoperdon perlatum* Pers. (1 – b), *Mycena pura* (Pers.) P. Kumm. (1 – b), *Neoboletus erythropus* (Pers.) C. Hahn (3 – č), *Paralepista flaccida* (Sowerby) Pat. (1 – b), *Picipes badius* (Pers.) Zmitr. & Kovalenko (2 – b), *Polyporus ciliatus* Fr. (2 – č), *Porphyrellus porphyrosporus* (Fr. & Hök) E.-J. Gilbert (4 – b), *Psathyrella candolleana* (Fr.) Maire (5 – b), *Ramaria eumorpha* (P. Karst.) Corner (5 – t), *Russula cyanoxantha* (Schaeff.) Fr. (2 – b), *Russula aeruginea* Lindblad ex Fr. (5 – t), *Russula delica* Fr. (2 – b), *Russula emetica* (Schaeff.) Pers. (1 – b), *Russula fellea* (Fr.) Fr. (3 – k), *Russula nauseosa* (Pers.) Fr. (1 – b), *Russula puellaris* Fr. (2 – č), *Russula vinosa* Lindblad (1 – č), *Spathularia flavida* Pers. (6 – t), *Tylopilus felleus* (Bull.) P. Karst. (3 – č).

Kautmanová, I. 1995: V. mykologické dni na Slovensku. *Sprav. Slov. Mykol.* 10: 33–34.

Škubla, P. 2006: *Lactarius hrdovensis*, a new species of section Uvidi from Slovakia. *Czech Mycol.* 58 (1–2): 67–73.

Rážovka brečťanová (*Pleonectria sinopica*) na Slovensku

Lucie Zíbarová¹, Tereza Tejklová²

¹Resslova 26, CZ-40001 Ústí nad Labem. E-mail: gekko13@seznam.cz

²Muzeum východních Čech, Eliščíno nábřeží 465, CZ-50001 Hradec Králové 1. E-mail: t.tejklova@muzeumhk.cz

V tomto příspěvku chceme upozornit na zajímavou a substrátově specifickou rážovku – r. brečťanovou – *Pleonectria sinopica* (Fr.) Hirooka, která doposud nebyla z území Slovenska publikována. Zdá se, že se jedná o přehlížený, byť široce rozšířený druh, který je možné nalézt téměř kdekoli se vyskytuje jeho hostitel – brečťan popínavý (*Hedera helix*). V letošním roce jsme publikovaly článek shrnující rozšíření rážovky brečťanové na území ČR (Tejklová & Zíbarová 2017), v tomto článku je možné nalézt popis, barevné fotografie i diskuzi k změnitelným druhům. Zároveň se nám podařilo tento druh zaznamenat i během našich exkurzí na Slovensku:

Podunajská nížina, Bratislava, k.ú. Staré Město, zahrady pod Bratislavským hradem, odumřelé rostlinky *Hedera helix* pnoucí se po stromě, 200 m n.m., 9. 4. 2017, not. L. Zíbarová et T. Tejklová.

Podunajská nížina, Rusovce, k.ú. Rusovce, zeď zámeckého parku, odumřelá větvička *Hedera helix*, 135 m n.m., 12. 4. 2017, leg. T. Tejklová, L. Zíbarová, I. Kautmanová et I. Tomášková, det. T. Tejklová et L. Zíbarová (HR 104591).

Biele Karpaty, Kykula, k.ú. Chocholná-Velčice, padlý kmen *Salix* sp. porostlý brečťanem, odumřelé větvičky *Hedera helix*, 340 m n.m., 26. 8. 2017, leg. T. Tejklová, L. Zíbarová et E. Pisarčíková, det. T. Tejklová et L. Zíbarová (HR 104646).

Strážovské a Súľovské vrchy, Trenčín, k.ú. Trenčín, park M. R. Štefánika, strom porostlý brečťanem, odumřelé větvičky *Hedera helix*, 215 m n.m., 27. 8. 2017, leg. et det. T. Tejklová et L. Zíbarová (HR 104645).

Podunajská nížina, Rusovce, k.ú. Rusovce, zámecký park, odumřelé větvičky *Hedera helix*, 140 m n.m., 4. 11. 2017, leg. et det. T. Tejklová et L. Zíbarová (BRA).

Děkujeme I. Kautmanové a E. Pisarčíkové za doprovod při našich exkurzích po slovenských luzích a hájích.

Literatura:

Tejklová, T., Zíbarová, L. 2017: Dvě rážovky se zajímavou ekologií, *Mykologický sborník* 94(2): 39–50.

ROZŠÍRTE SI SVOJE VEDOMOSTI

Exotické rody húb (1. část): *Pseudotulostoma*

Ján Červenka

V seriáli o exotických hubách by som sa chcel venovať tým rodom húb, ktoré v Európe nie sú zastúpené, ale sú nápadné a zaujímavé tvarom, ekológiou či inými vlastnosťami.

V rode *Pseudotulostoma*, patriaceho do čeľade Elaphomycetaceae, sú dosiaľ známe len dva druhy. Tieto vreckaté huby sú blízko príbuzné srnkám – *Elaphomyces*. Navzájom sa podobajú ultraštruktúrou výtrusov aj morfológiou uzavretých plodníc. Tie majú spočiatku hľuzovitý tvar, no vonkajší obal sa na vrchole čoskoro roztrháva a zo vzniknutej pošvy vyrastá niekoľko centimetrov dlhé receptákulum nesúce plodnú časť.

Druh *Dictyocephalos japonicus* prvýkrát opísal Kawamura v roku 1954 z Japonska. Plodnice rástli na piesčitej pôde pod listnáčmi. Keďže u dospelých plodníc nie sú vrecká pozorovateľné, huba bola spočiatku mylne považovaná za bazídiomycét z čeľade Tulostomataceae. V roku 1960 bol tento druh zaradený medzi piesočnatky – *Battarea* a až na začiatku 21. storočia preradený do aktuálneho rodu. Japonské národné pomenovanie druhu *Pseudotulostoma japonicum* je „Kobo-fude“.

Až v roku 2001 bol z pohoria Pakaraima v juhoamerickej Guyane, neďaleko hranice s Brazíliou, opísaný druh *Pseudotulostoma volvatum*, ktorý sa od predchádzajúceho líši najmä menšími plodnicami. Táto huba bola nájdená len na jednej lokalite v blízkosti tropického stromu *Dicymbe corymbosa*. Predpokladá sa, že môže tvoriť ektomykorízu.

Asai, I.; Sato, H.; Nara, T., 2004: *Pseudotulostoma japonicum*, comb. nov. (= *Battarea japonica*), a species of Eurotiales, Ascomycota. *Bull Natl Sci Mus Ser B*, 30: 1-7. Henkel, T. W.; James, T. Y.; Miller, S. L.; Aime, M. C.; Miller, O. K. Jr., 2006: The mycorrhizal status of *Pseudotulostoma volvata* (Elaphomycetaceae, Eurotiales, Ascomycota). *Mycorrhiza*, 16(4): 241-244.

Miller, O. K.; Henkel, T. W.; James, T. Y.; Miller, S. L., 2001: *Pseudotulostoma*, a remarkable new volvate genus in the Elaphomycetaceae from Guyana. *Mycological Research*, 105(10): 1268-1272.

PERSONÁLIE

Hold Františkovi Kotlabovi

Ladislav Hagara

20. mája 2017 v obdivuhodnej telesnej a duševnej kondícii dovŕšil 90. rok života RNDr. František Kotlaba, CSc., čestný člen Českej aj Slovenskej mykologickej spoločnosti.

Jubilant sa narodil 20. mája 1927 v juhočeskej obci Vlastiboř. Prírodovedné štúdium absolvoval r. 1952 na Karlovej univerzite v Prahe. Vo svojej doktorskej i kandidátskej dizertácii sa venoval mykologickej tematike a aj svoju profesionálnu kariéru začal na materskej univerzite ako vedecký aspirant v odbore mykológia. Jeho špecializáciu – podobne ako zameranie o päť rokov mladšieho Zdeňka Pouzara – podstatne ovplyvnil český mykológ Albert Pilát, v tom čase už zrelý päťdesiatnik a svetovo uznávaný polyporológ. Obe budúce hviezdy českej mykológie nasmeroval na drevné nelupeňovité huby (Aphyllophorales). Túto veľkú ríšu si neskôr tematicky podelili – F. Kotlaba sa sústredil na trúdnikovité huby (Polyporales), Z. Pouzar si popri tej iste skupine pribral korticioidné huby a neskôr aj pyrenomycéty. Nerozlučná dvojica Kotlaba-Pouzar pospolu pracuje v terénoch i mykologickom laboratóriu už viac ako šesťdesiat rokov! Prešli spolu tisíce kilometrov po všetkých lesných typoch Československa, prezreli a exploatovali tisíce a tisíce drevných substrátov a herbárové zbierky Národného múzea v Prahe obohatili o tisíce a tisíce položiek drevných húb. Je to veľký životný výkon a úctyhodný prínos do mykologickej klenotnice.

Rozsiahle sú aj literárne aktivity Dr. Kotlabu v oblasti mykológie. Zahrnujú stovky odborných prác publikovaných v časopisoch a zborníkoch. Z jeho knižných diel je dominantné *Zeměpisné rozšíření a ekologie chorošů (Polyporales s. l.) v Československu* (1984). Pri príprave tejto monografie revidoval i zbierku trúdnikovitých húb uložených v herbári Slovenského národného múzea v Bratislave, predovšetkým jeho najcennejšiu časť – zbery Andreja Kmeť'a z 19. storočia.

Ako vedúci autorského kolektívu pripravil aj ďalšie dielo s trvalou vedeckou hodnotou – *Červená kniha ohrozených a vzácných druhov rastlín a živočíchov SR a ČR. Sinice a riasy. Huby. Lišajníky. Machorasty* (1995).

Dr. Kotlaba objavil a sám alebo ako spoluautor opísal viacero nových druhov húb a na jeho počesť bol pomenovaný nový rod vreckatých húb *Kotlabaea* Svrček (1969) i nové druhy *Pleurotus kotlabae* Pilát (1953), *Tulostoma kotlabae* Pouzar (1958), *Gastrum kotlabae* V. J. Staněk (1958) a *Junghuhnia kotlabae* Pouzar (2003).

Pre nás, Slovákov, je Dr. Kotlaba veľmi blízky a hodný trvalej vďaky aj pre jeho polstoročnú aktivitu pri výskume a mapovaní výskytu húb na Slovensku, osobitne

Hore: *Pseudotulostoma japonicum*, dole: *Pseudotulostoma volvatum*.
Autor: J. Červenka.

v Karpatoch. Jeho spoločné cesty s Dr. Pouzarom smerovali na Slovensko už od r. 1953, keď mykologizovali v geomorfologických jednotkách Veľká Fatra, Malá Fatra, Nízke Tatry, Oravská Magura, Čierna hora a Košická kotlina. Roku 1953 Dr. Kotlaba publikoval v Preslii svoj prvý článok o hubách Slovenska (*Poznámky k mykoflore oravských rašelin*). Tandem Kotlaba-Pouzar mapoval slovenskú mykofloru aj v rokoch 1954 (Hornonitrianska kotlina, Juhoslovenská kotlina, Zemplínske vrchy, Ondavská vrchovina, Malá Fatra, Chvojnická pahorkatina, Borská nížina, Oravská Magura, Javorie, Oravská vrchovina, Podunajská pahorkatina), 1955 (Malé Karpaty, Vtáčnik, Strážovské vrchy, Tatry – Belianske Tatry), 1956 (Tatry – Belianske Tatry, Vtáčnik, Javorie, Štiavnické vrchy), 1958 (Štiavnické vrchy, Zvolenská kotlina), 1961 (Štiavnické vrchy, Pliešovská kotlina, Veporské vrchy, Kremnické vrchy, Veľká Fatra), 1962 (Burda, Borská nížina, Veporské vrchy, Cerová vrchovina, Juhoslovenská kotlina, Slovenský kras, Ostrôžky, Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec, Podunajská pahorkatina, Trábeč, Považský Inovec), 1963 (Slovenský kras, Spišsko-gemerský kras, Tatry – Vysoké i Západné Tatry), 1964 (Podtatranská kotlina, Strážovské vrchy, Východoslovenská rovina, Bukovské vrchy, Slanské vrchy, Laborecká vrchovina, Veporské vrchy, Juhoslovenská kotlina), 1965 (Podunajská rovina, Javorie, Kremnické vrchy, Štiavnické vrchy, Zvolenská kotlina, Zemplínske vrchy, Východoslovenská rovina, Slovenský kras, Malé Karpaty, Veporské vrchy, Tatry – Západné Tatry, Veľká Fatra, Starohorské vrchy), 1966 (Podunajská pahorkatina, Podunajská rovina), 1967 (Cerová vrchovina, Burda, Podunajská pahorkatina), 1969 (Poľana, Veporské vrchy, Kremnické vrchy, Tatry – Belianske Tatry, Štiavnické vrchy, Nízke Tatry, Veľká Fatra), 1970 (Strážovské vrchy, Považský Inovec, Malé Karpaty, Biele Karpaty, Podtatranská kotlina, Kozie chrbty, Volovské vrchy, Branisko, Nízke Tatry, Veľká Fatra, Kremnické vrchy), 1971 (Slovenský kras, Podunajská rovina, Malá Fatra, Vtáčnik, Veľká Fatra, Zvolenská kotlina, Nízke Tatry, Dolnomoravský úval), 1972 (Malé Karpaty, Čergov, Levočské vrchy, Branisko, Spišská Magura, Pieniny, Kysucká vrchovina, Podunajská pahorkatina, Kremnické vrchy, Nízke Tatry, Štiavnické vrchy, Krupinská planina, Podunajská rovina), 1973 (Strážovské vrchy, Veporské vrchy, Kremnické vrchy, Nízke Tatry, Starohorské vrchy), 1974 (Zvolenská kotlina, Trábeč, Podunajská rovina), 1976 (Ondavská vrchovina, Busov, Vihorlatské vrchy), 1977 (Podunajská rovina, Slovenský kras), 1979 (Podunajská rovina), 1981 (Slovenský kras, Podunajská pahorkatina, Burda), 1982 (Veľká Fatra, Poľana, Veporské vrchy), 1983 (Cerová vrchovina, Veporské vrchy, Oravská Magura, Oravské Beskydy, Kysucká vrchovina, Malá Fatra), 1984 (Juhoslovenská kotlina, Spišsko-gemerský kras, Malé Karpaty, Krupinská planina, Ostrôžky, Slovenský kras, Malá Fatra, Nízke Tatry), 1985 (Nízke Tatry, Podunajská rovina, Podunajská pahorkatina, Malé Karpaty), 1986 (Veporské vrchy, Starohorské vrchy, Kremnické vrchy, Poľana, Javorie, Nízke Tatry, Revúcka vrchovina, Spišsko-gemerský kras), 1987 (Vihorlatské vrchy, Bukovské vrchy, Laborecká vrchovina), 1988 (Kozie chrbty, Strážovské vrchy), 1989 (Ostrôžky, Slovenský kras, Revúcka

Dr. František Kotlaba. Foto: V. Pravda.

vrchovina, Juhoslovenská kotlina, Veporské vrchy, Cerová vrchovina, Krupinská planina, Stolické vrchy, Spišsko-gemerský kras), 1990 (Lubovnianska vrchovina, Čergov, Spišská Magura, Bachureň), 1991 (Podunajská pahorkatina), 2004 (Podunajská rovina), 2005 (Nízke Tatry, Veľká Fatra).

Mnohé z ich zberov sú prvonálezmi a viaceré dosiaľ jedinými nálezmi drevných bazídiových húb doložených z územia Slovenska. Výsledky ich terénnych expedícií majú ťažiskový význam pre poznanie Aphylloporales Slovenskej republiky a nášmu vzácnemu jubilantovi i jeho súputníkovi Z. Pouzarovi zaručujú trvalú prítomnosť aj v dejinách slovenskej mykológie.

Anton Janitor osemdesiatročný

Ladislav Hagara

Svieža myseľ, obdivuhodná pamäť, iskry v očiach, prajné srdce a uznanlivý postoj ku každému, kto sa pričiňuje o rozvoj vedeckého poznania na Slovensku. Toto sú hlavné črty osobnosti čerstvého osemdesiatnika Ing. Antona Janitora, PhD.

Náš vzácny jubilant sa narodil 29. augusta 1937 v Malej Ide pri Košiciach. Po maturite na gymnáziu v Košiciach (1955) absolvoval Agronomickú fakultu Českej zemědelskej univerzity v Prahe so špecializáciou fytopatológia a ochrana rastlín (1960), potom vedeckú aspirantúru v Slovenskej akadémii vied (1965) a postgraduálne štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave zamerané na prípravu expertov OSN a UNESCO pre frankofónne oblasti (1975). Jeho materským pracoviskom sa v roku 1961 stal Botanický ústav SAV v Bratislave a neskôr Ústav experimentálnej biológie a ekológie SAV. V rokoch 1999–2003 bol riaditeľom Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie a od roku 2003 až do odchodu na dôchodok (2011) vedúcim vedeckým pracovníkom Ústavu krajinskej ekológie SAV v Bratislave.

Ťažiskom vedeckej činnosti Dr. Janitora bolo štúdium fyziológie a ekológie fytopatogénnych húb. Dlhodobu sa venoval najmä štúdiu fyziológie klíčenia konidií múčnatky trávovej a prvotným prejavom jej patogenézy. Na Slovensku položil základy štúdia fotobiológie húb a zdokumentoval vplyv viditeľného, ultrafialového, röntgenového a gama žiarenia na morfoгенézu, fyziológiu či virulenciu aktivitu fytopatogénnych húb z rodov *Erysiphe*, *Monilia*, *Cytospora*, *Trichoderma*, *Septoria*, *Puccinia*, *Pleurotus*, *Stereum*, *Schizophyllum*, *Trametes* a *Xylaria*. Zúčastnil sa na celoslovenských výskumoch hromadného odumierania dubov aj iných drevín a na riešení závažných fytopatologických problémov Východoslovenskej nížiny. Výsledky jeho práce prinášali úžitok pri ochrane poľných kultúr, ale i ovocných a lesných drevín. Zaslúžený záujem vzbudzovali aj v zahraničí.

Už ako popredný slovenský fytopatológ zvyšoval svoju erudíciu aj dlhodobými pobytnami na zahraničných univerzitách a výskumných pracoviskách v Kanade (Univerzita Laval v Quebecu), Francúzsku (Ústav fytopatológie a fytofarmácie vo Versailles) a v Severnej Kórei (výskum odumierania marhúľ a broskýň), ale aj stážami v ústavoch kubánskej, poľskej a ruskej akadémie vied. Fytopatologickú problematiku externe prednášal na Technickej univerzite vo Zvolene, Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre a Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Angažoval sa aj ako školiteľ doktorandov a diplomantov, člen viacerých vedeckých rád či komisií, vo výbore akademického senátu, ako člen Vedeckého kolégia pre biologicko-ekologické vedy pri SAV a na mnohých ďalších odborných postoch.

Zľava: Anton Janitor, Ladislav Hagara. Foto: J. Fulek.

Dr. Janitor je autorom 7 monografických prác a takmer 250 ďalších odborných statí. Na vedeckých podujatiach sa prezentoval stovkami prednášok a publikoval aj viac než 1200 popularizačných článkov. Je aj spoluautorom dvoch hubárskych atlasov. Slovenská akadémia vied mu už štyrikrát udelila Cenu SAV za popularizáciu vedy, taktiež striebornú plaketu za zásluhy v biologických vedách (1987), medailu J. Fándlyho (1997) a iné rezortné vyznamenania. V roku 2012 dostal Cenu ministra životného prostredia za dlhoročný prínos v starostlivosti o životné prostredie a rozvoj environmentalistiky.

Náš jubilant sa už viac než 50 rokov veľmi významne podieľa na rozvoji mykologického diania na Slovensku – zúčastňoval sa na tvorbe slovenského názvoslovia húb, zriadení a činnosti stálej hubárskej poradne v Slovenskom národnom múzeu i na úradnej kontrole predaja húb v Bratislave, viedol Spolok slovenských mykologov, v roku 2000 inicioval jeho premenu na Slovenskú mykologickú spoločnosť pri SAV a stal sa jej prvým predsedom. Je aj členom Českej vedeckej spoločnosti

pre mykológiu, Českej mykologickej spoločnosti, Botanickej spoločnosti pri SAV, od roku 1983 čestným členom Francúzskej fytopatologickej spoločnosti, taktiež členom Federácie európskych spoločností rastlinnej fyziológie a Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu. Významné sú i jeho mykofloristické prieskumy – s Igorom Fábrym spracoval mykoflóru CHKO Veľký Rozsutec a samostatne dokumentoval druhové rozšírenie húb v bratislavských lesoparkoch, pohoriach Trábeč, Vtáčnik a Pohronský Inovec, na Hornej Orave, v okolí Senca a Bábu, tiež na území zasiahnutom škodlivými imisiami Východoslovenských železiarní.

Predložený prehľad pracovných, vedeckých, odborných a spoločenských aktivít Dr. Janitora nie je úplný, ale aj tak vzbudzuje náš obdiv a ukazuje, čo všetko sa dá v profesijnom živote stihnúť a vykonať, keď človek každodenne nasadzuje a využíva všetky svoje vrodené či nadobudnuté schopnosti. On to robil a robí ochotne a iniciatívne, lebo v tej práci vidí svoje životné poslanie a nachádza aj zdroj radosti.

Tonko, za členov Slovenskej mykologickej spoločnosti aj ostatných tvojich priaznivcov Ti želám čo najpevnejšie zdravie, aby si ako náš skúsený, tvorivý, vľúdny a dobromyseľný doyen – staršina naďalej mohol prispievať k rozvoju tejto spoločnosti a slovenskej mykológie.

Na pamiatku Ing. Jiřího Lazebníčka (1934–2017)

Ladislav Hagara

6. apríla vo veku 82 rokov umrel významný český dendrológ, botanik, fytopatológ a mykoflorista Ing. Jiří Lazebníček. Jeho životnú dráhu vystihuje motto z úmrtného oznámenia: *Celý svůj život věnoval slovenské a české přírodě, lesům, rostlinám a houbám.*

J. Lazebníček sa narodil 9. júna 1934 v Olomouci. Absolvoval Lesnícku fakultu Vysokej školy zemědělskej v Brne. Ako lesný inžinier pôsobil od r. 1957 na Morave (Křtiny, Nový Dvoř, Lednice) a od r. 1972 v celoštátnom Ústave pre hospodársku úpravu vojenských lesov, kde vyše 20 rokov vykonával typologický prieskum v 50 lesných hospodárskych celkoch (prevažne na Slovensku). Pre Geobotanickú mapu Slovenska zmapoval 1 280 km² územia.

Mykologickému (najmä fytopatologickému) štúdiu sa vášnivo venoval už ako poslucháč lesníckej fakulty. Úzko spolupracoval s významnými mykológmi činnými v Brne (A. Černý, K. Kříž, J. Špaček, F. Šmarda). V 60. rokoch minulého storočia asistoval F. Šmardovi pri mykofloristickom výskume v južnom povodí Moravy zahrnujúcom aj slovenské Záhorie.

J. Lazebníček publikoval okolo 200 vedeckých, odborných a populárnovedec-

Ing. Jiří Lazebníček na prednáške na výstave húb v Šumperku v roku 2012.

Foto: M. Zmrhalová.

kých prác. Mnohé z nich čerpali z jeho študijných pobytov na Slovensku. Osobitne sa žiada vyzdvihnúť jeho mykofloristicko-mykocenologickú štúdiu Gaderskej a Blatnickej doliny (Veľká Fatra) a mykofloristické state uverejnené v monografiách chránených území Malá Fatra, Veľká Fatra, Tatranský národný park, Pieniny, Slovenský raj, Vihorlat a Východné Karpaty. Bol spolupracovníkom F. Kotlabu, hlavného autora Červenej knihy ohrozených húb SR a ČR (1995). Spolu s A. Dermekom a J. Veselským r. 1979 ustanovil nový druh huby – hrib horský (*Boletus subappendiculatus*). Vybudoval herbár obsahujúci viac ako 32 000 položiek húb, ktoré pochádzali najmä z územia Slovenska. Asi tretinu tejto gigantickej zbierky však zničili dva požiare na pracovisku ústavu (1983, 2000) a 21 500 položiek znehodnotila povodeň, ktorá v júli 1997 postihla Olomouc. Časť jeho zberov publikoval P. Škubla v diele *Mycoflora Slovaca* (2003).

Bohatá je aj prednášková a organizačná činnosť J. Lazebníčka spätá s mykológiou. Na mykologickom kongrese v Nórsku r. 1985 spolu s W. Winterhofom inicioval utvorenie Európskej komisie pre ochranu húb a ich životného prostredia.

Tí, ktorí Jirka Lazebníčka aj osobne poznali, vedia oceniť a vyzdvihnúť nielen jeho rozsiahle a plodné pracovné aktivity, ale i jeho čistý charakter, dobré srdce a priateľskú povahu. A vedia aj to, že prežil krásny život, lebo jeho vrodené sklony a túžby sa trvale prekrývali s jeho profesijným predurčením. Jednoduchšie povedané: patril medzi tých šťastlivcov, ktorí sa každý deň s potešením hrnú do práce, pretože popri svojej rodine práve v práci a poznávaní prírody vidia hlavný zmysel svojej pozemskej existencie.

Z NAŠEJ SPOLOČNOSTI

Vône a chute húb 2016

Peter Tomáš

Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK, v spolupráci so Slovenskou mykologickou spoločnosťou pri SAV v Bratislave organizovalo v rámci interdisciplinárnej spolupráce – etnológie a mykológie 8. ročník hubárskeho podujatia „Vône a chute húb“ 18. 9. 2016. Cieľom podujatia je priblížiť Oravu ako hubársky kraj jednak z pohľadu minulosti, ale aj súčasnosti. Hubárčenie z etnologického hľadiska je predstavené ako súčasť zberného hospodárstva, ale aj v spojitosti s poverovými predstavami, pranostikou, ľudovým názvoslovím húb, ich konzervovaním a hlavne využitím v kulinárstve. Návštevníci mali možnosť ochutnať tradičnú oravskú kuchyňu a rôzne špeciality z húb. Z hľadiska výskumu

V strede V. Kabát v rozhovore s návštevníkmi. Foto: P. Tomáš.

húb na Orave bola prezentovaná bohatosť a pestrosť druhov, hubárske pravidlá a iné zaujímavosti. Súčasťou hubárskej poradne a výstavy živých húb boli zároveň súťaže hubárov a pre deti súťaže vo vedomostiach o hubách formou prezentácie v akejkoľvek podobe. Zároveň prebiehal aj mykologický výskum vybraných lokalít Oravy za účasti slovenských a zahraničných mykológov.

Hubárska Orava 2016

Peter Tomáš

Z iniciatívy nadšencov oravských hubárov v spolupráci s Oravským múzeom P. O. Hviezdoslava, v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK a so Slovenskou mykologickou spoločnosťou pri SAV v Bratislave sa konal 2. ročník hubárskeho podujatia „Hubárska Orava“ 13.–14. 8. 2016. Cieľom podujatia je priblížiť Oravu ako hubársky kraj jednak z pohľadu minulosti, ale aj súčasnosti. Návštevníci mali možnosť ochutnať rôzne špeciality z húb. Z hľadiska výskumu húb na Orave bola prezentovaná bohatosť a pestrosť druhov, hubárske pravidlá a iné zaujímavosti. Súčasťou hubárskej poradne a výstavy živých húb boli zároveň súťaže hubárov a pre deti súťaže vo vedomostiach o hubách formou prezentácie v akejkoľvek podobe.

Zľava: J. Šuvada, V. Kabát, P. Tomáš. Autor: J. Šubiak.

ZO SVETA A Z DOMOVA

Mykologický herbář katedry botaniky PŘF UK v Praze

František Kotlaba

Většina mykologů ukládá své usušené sběry hub (makromycetů) do veřejných herbářů, a to buď muzejních nebo některých vysokých škol (zejména univerzit), kde pak jsou dostupné ostatním badatelům. K největším herbářům v ČR patří bezesporu herbář mykologického oddělení Národního muzea v Praze-Hor. Počernicích (má mezinárodní zkratku PRM), dále pak herbář Moravského zemského muzea v Brně (BRNM), herbář Jihočeského muzea v Čes. Budějovicích (CB), herbář Muzea východních Čech v Hradci Králové (HR) aj. Na Slovensku to je herbář Slovenského národního múzea v Bratislavě (BRA). Tyto herbáře jsou většinou mykologů dobře známé a sběry v nich uložené v mykologických pracích také často zmiňované.

Bohužel mnohem méně známý a jaksi ve stínu výše uvedených herbářů je mykologický herbář Univerzity Karlovy (mezinárodní zkratka PRC), který sídlí na katedře botaniky PŘF, a o němž leckteří mykologové ani nevědí. Nalézá se v Praze 2, Benátská ul. č. 2. Herbář je uspořádán částečně podle systému a rozčleněn na houby vřeckovýtrusé, stopkovýtrusé a houbám podobné organizmy. V rámci těchto skupin jsou položky řazeny abecedně podle latinských rodových jmen hub v něm uložených. Houby stopkovýtrusé (bez rzí a snětí) zahrnují celkem 45 objemných balíků, které zcela zaplňují více než jednu velkou herbářovou skříň. Kromě těchto klasických herbářových položek jsou zde uloženy sběry naložené ve fixační tekutině. Začátkem 50. let minulého století tento starý herbář poněkud nověji přeznačil autor tohoto článku (spolu s revizí velkého množství položek) a začátkem tohoto století se jej pokusil dr. O. Koukol, který je kurátorem uvedeného herbáře, „revitalizovat“ za podstatné podpory řady brigádníků, studentů katedry. Současná moderní jména rodů nejsou většinou použita – jde o tradiční, relativně široké pojetí rodů a s tím související nomenklaturu.

Základem herbáře PRC byl původně herbář makromycetů nashromážděných prof. Josefem Velenovským (hlavně choroše a lupenaté houby) a po něm pak prof. Karlem Cejpmem (zejména lošákovité v starém širokém pojetí, helmovky a kalichovky). Herbář však zahrnuje také sběry mnoha jiných mykologů nebo kryptogamologů, a to nejen z Čech, Moravy a Slovenska, nýbrž i z jiných, zejména sousedních evropských zemí; v menší míře jsou zastoupeny i sběry ze zámoří. Nacházejí se v něm rovněž jednak některé staré exsikatové sbírky nebo jejich části z předminulého a minulého století (druhy jsou číslované), jednak části osobních herbářů (druhy nejsou číslované) – např. Herbar. Beck, nebo K. Cejp: Hymenomycetes Bohemico-slovenici, F. de Höhnel: Kryptogamae exsiccatae, Otto Jaap: Fungi selecti exsic-

cati, A. Kmetz: Fungi Schemnitzzienses, Herbarium Prof. V. Litschauer, Rabenhorst: Herb. mycologicum, C. Roumeguère: Fungi Gallici exsiccati, de Thümen: Mycotheca universalis, Velenovský: Fungi Bohemici, atd.

Naši i zahraniční mykologové většinou mykologický herbář PRC opomíjejí nebo o něm vůbec nevědí. Tím však přicházejí o možnost zachycení řady důležitých údajů týkajících se lokalit, nejstarších nálezů, rozšíření určitých druhů, jejich ekologie apod. V některých případech jde dokonce i o typový materiál (různé hodnoty), především od prof. J. Velenovského. V rámci studia sběrů v herbáři PRC lze dojít i k překvapivým zjištěním, jako tomu bylo např. v případě sběrů B. Shimka z Ameriky - viz Koukol O.: Zapomenutý přínos Bohumila Shimka (1861-1937). – Mykol. Listy no. 121: 27-33, 2011. Chtěl bych upozornit mykology – zejména slovenské –, že herbář PRC obsahuje mnohé sběry makromycetů i ze Slovenska (např. dr. J. Kubičky a jiných mykologů). Autor tohoto článku uložil do herbáře PRC řadu svých sběrů z různých míst Slovenska včetně ze zátopové oblasti Oravské přehrady a okolí (první polovina 50. let minulého století), který nebyl dosud nikým revidován (jde zejména o některé lupenaté houby); v herbáři PRC jsou přirozeně zastoupeny sběry makromycetů ze Slovenska i od mnoha jiných mykologů nebo sběratelů.

Při různě zaměřených mykologických studiích proto doporučuji mykologům a studentům mykologie neopomíjet herbář PRC na katedře botaniky PŘF UK v Praze. Je možné vyhledat si v něm po domluvě potřebný materiál osobně, prostudovat si ho na místě nebo si vybrat určité položky a vypůjčit si je k bližšímu studiu, popř. si je vyžádat a nechat poslat poštou. V každém případě to bude nejen k jejich prospěchu, ale i mykologie jako takové.

František Kotlaba: Mycological herbarium of the Botanical Cathedra of the Charles University of Prague (PRC)

Adresa autora:

František Kotlaba, na Petřínách 8, 162 00 Praha 6-Vešslavín
frantisek.kotlaba@ibot.cas.cz

Po pětadvacáté

Václav Koplík, Ladislav Špeta

Začátkem letošního roku na úvodní přednášce Jarního cyklu, pořádaném brněnským Masarykovým muzeem pověřil předseda ČVSM RNDr. Vladimír Antonín, CSc. ratiškovické houbaře pořádáním jubilejního XXV. jarního setkání českých, moravských a slovenských mykologů. Doporučil též lokalitu Sudoměřický potok navrženou významným slovenským autorem mnoha houbařských atlasů Ladislavem Hagarou. Trochu nám při tomto sdělení „spadla brada“, ale při bližším zjišťování se ukázalo, že se jedná o nádrž známou jako Na Mlýnkách.

Organizátoři řešili za pochodu řadu problémů, ale i díky vstřícnosti majitelů Penzionu Jana se snad všechno podařilo zvládnout. Protože toto setkání bývá už tradičně poznamenáno nepřízní počasí (kupodivu suchem a teplem – až vedrem, ne vodními srážkami) pořadatelé vymysleli i jako překvapení zcela netradiční výzkum mikromycetů (nižších hub = kvasinek, v našem případě vinných).

O setkání byl mimořádný zájem a požadavky v jednu dobu hodně překračovaly kapacitu. Na závěr se počet účastníků ustálil na 77, když kapacita je 83 míst.

Houby nakonec také nejen rostly, ale byly i nalezeny a identifikovány. Už v pátek přivezla z parku ve Veselí nad Moravou „Iriska“ Jiřina Hrabáková vzácný pštěňovec dubový *Buglossporus quercinus*. Naprostou raritou bylo ovšem focení velmi vzácného masečnicku kulovitého *Sarcosoma globosum* přivezeného až z Finska, který patří mezi 33 nejvzácnějších hub Evropy. Poměrně dost se našlo hřibů dubových i vzácný hřib bronzový byl určován a sekundoval mu hřib Quéletův. Určitým obohacením byla také vycházka na louky v Čertoryjích pod vedením Honzy Jongepiera, kdy si přítomní dokumentovali nejen vzácný hmyz, ale i „drahokamy“ z říše bylin orchideje.

V pátek navečer (9. 6.) přivítala a pozdravila účastníky naše starostka a senátorka Anna Hubáčková, která svým vzorkem přispěla i na minikošt vín. Kolem 60-ti vzorků „plodů vinné révy a lidské práce“ pořadatelé shromáždili a tak při jejich degustování šel nedostatek vyšších hub (makromycetů) jaksi bokem. Součástí sobotního večera (10. 6.) bylo i ocenění Martina Kříže stříbrným Cantharellem předsedou ČMS Ing. Jaroslavem Landou. Pro každého účastníka pořadatelé přichystali pohlednici na které Radek Belanec namaloval vzácný hřib pružný.

Takže pětadvacet Jarních setkání je už minulostí (mimořádně ratiškovičtí pořádali čtyři – roku 1995, 2001, 2015, 2017) za což všem pořadatelům patří upřímné poděkování, které se vztahuje i na sponzory, jak na finanční, tak materiálové (víno). A příští rok na Súľovských skalách – dovidenia.

NOVÁ LITERATÚRA

Nové mykologické publikácie z Rakúska

Ladislav Hagara

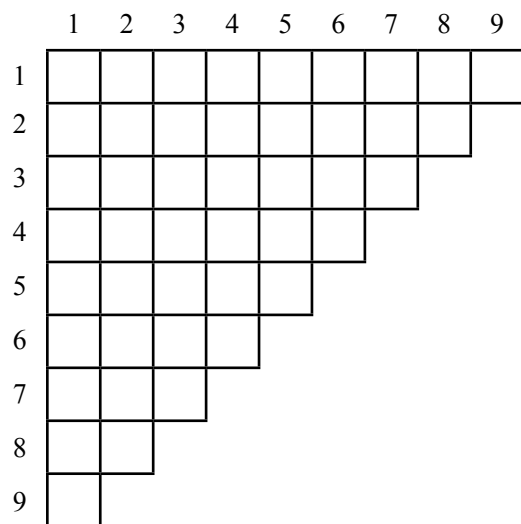
V lete 2017 vyšla rozsiahla knižná publikácia o vzácných a ohrozených hubách Rakúska – *Die Pilze Österreichs. Verzeichnis und Rote Liste 2016* (610 strán formátu A4, s farebnými fotografiami vybraných húb a biotopov). Prinášajú v nej údaje o 4450 druhoch, odrodách a formách húb Rakúska a novú verziu Červenej knihy zahrnujúcu asi 1300 druhov húb. Pri každom druhu uvádzajú údaje o jeho rozšírení v Európe a v jednotlivých spolkových krajinách Rakúska, počet doložených zberov z Rakúska, biotop, mykORIZNYCH partnerov či hostiteľské rastliny a stupeň ohrozenia. Autormi tohto diela sú Dr. Wolfgang Dämon (wolfgang@mykodata.net), známy aj ako administrátor a webmaster vynikajúcej webovej databázy húb Rakúska, a univ. prof. Dr. Irmgard Krisai-Greilhuber (irmgard.greilhuber@univie.ac.at), predsedníčka Rakúskej mykologickej spoločnosti. Knihu distribuuje Rakúska mykologická spoločnosť (www.myk.univie.ac.at); stojí len 8 eur + balné a poštovné.

V rovnakom čase vyšla aj kniha *Das geheimnisvolle Leben der Pilze. Die faszinierenden Wunder einer verborgenen Welt* – Tajuplný život húb. Fascinujúce zázraky ukrytého sveta (238 strán formátu A5). Vydal ju rakúsky zoológ, biológ a cestovateľ Robert Hofrichter, rodák z Bratislavy (1957), autor 18 pozoruhodných obrazovo-textových prírodovedných publikácií. R. Hofrichter v 16 kapitolách knihy esejistickým spôsobom približuje tie aspekty z biológie húb, ktoré ho ako prírodovedca najväčšmi upútal a uchvátili.

NA POBAVENIE

Plst'ový zhluk hýf v tvare pavučinovej vrstvy sa nazýva... *tajnička*.

Legenda:

1. *tajnička*, 2. unikania, 3. nocuj pod holým nebom, 4. mytologický letec, 5. syn boha Hafaista, 6. jeden (zlat.) 7. lej po česky, 8. kód štátu Ukrajina, 9. tisíc rímsky.

Autor: D. Ďuriška

Spravodajca Slovenskej mykologickej spoločnosti

Vydala: Slovenská mykologická spoločnosť pri SAV,
Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava

Číslo 46 zostavili a na vydanie pripravili Ivona Kautmanová a Ján Červenka

Vydané za finančnej podpory Slovenskej akadémie vied

Grafická úprava: Erika Pisarčíková a Zdeněk Bašta

Náklad: 220 ks

Nepredajné

ISSN 1335-7689

Rôsolvka (*Tremella aurantia*), Revúčka vrchovina, České Brezovo, 16. 06. 2016.

Foto: J. Hraško, s. 16.

Lastúrník (*Resupinatus conspersus*), Veľká Fatra, Lúbochňa, 23. 10. 2016.

Foto: P. Tomka, s. 13.

Účastníci XXXV. jamého stretnutia českých a slovenských mykológov, Mlynky, 9. - 11. 6. 2017.
Foto: L. Špeta.